

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΚΑΙ ΛΟΓΙΟΙ ΕΝ ΤΗ ΔΟΥΛΙΑ ΕΛΛΑΔΙ

Ὁ ἐν Κων/λει ἡδη ἐφησυχάζων κ. Χαρίλ. Π. Καλαϊσάκης, ἐξ ἐγκρί-
του οικογενείας τῶν Χανίων τῆς Κρήτης, ὑπῆρξε παλαιὸς ἀγωνι-
στὴς τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων. Διανύσας

τὰς γυμνασιακὰς του σπουδὰς ἐν Σύρῳ ὑπὸ
τὸν Σουρίαν καὶ ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τὸν Χορ-
τάκη, ἐσπούδασε εἶτα ἐν Παρισίοις εἰς τὸ
Λύκειον Sains-Louis, ὑποστὰς δὲ τὰς νενο-
μισμένας ἐξετάσεις ἐν Σορβὼνῃ ἀνηγορεύθη
Bachelier ἐς-Sciences. Ἐπανελθὼν εἰς Χανία
ὑπηρετήσεν ἐπὶ μακρὸν εἰς διαφόρους κυβερ-
νητικὰς δικαστικὰς καὶ διοικητικὰς θέσεις,
μεθ' ὃ διὰ τὸ προβεβηκὸς τῆς ἡλικίας ἐτέθη
καὶ διατελεῖ ὑπὸ σύνταξιν. Κατὰ τὸ μακρὸν
τοῦτο διάστημα δὲν ἔπαυσε καλλιερῶν μετὰ
ζήλου τὰ γράμματα, πρὸς ἃ ἔτρεφε ἰδιάζου-

σαν κλίσιν. Μετέφρασε πλείστα ὅσα ἔργα ἐκ τῆς γαλλικῆς φιλολο-
γίας, ἐξεπόνθησε καὶ ἐξέδωκε «Ἑλληνικὴν Μυθολογίαν», ἐδημο-
σιογράφησε γαλλιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ εὐδοκίμως καὶ μετὰ χάριτος,
τελευταῖον δὲ ἐδημοσίευσεν τὸ ἔργον αὐτοῦ «Μυστήρια καὶ Μυστι-
καὶ Ἐταιρίαι», πρωτότυπον καὶ ἄξιον πολλῆς προσοχῆς καὶ μελέ-
της. Ἡ ἀτάωθι ἀνέκδοτος μικρὰ πραγματεία ἐγράφη ἐπίτηδες διὰ
τὸν ἀνὰ χεῖρας τόμον τοῦ Ἡμερολογίου].

ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Ἀπο τῆς ἀφυπνίσσεως αὐτοῦ εἰς τὴν ζωὴν τὸ ἀνθρώπινον
πνεῦμα ἀπησχόλησεν σπουδαίως τὰ διάφορα τῆς φύσεως
φαινόμενα, ὧν τὴν αἰτίαν καὶ τὴν ἐξηγήσιν ἠδυνάτει νὰ κατα-
νοήσῃ καὶ ν' ἀντιληφθῇ.

Τὰ Μυστήρια ὅθεν ἐγεννήθησαν ἐπακριβῶς ἐκ τῆς ἀδυναμίας,
εἰς ἣν εὐρέθη ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῶν πρώτων τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ
χρόνων, τοῦ ἐξηγήσαι τὰ φαινόμενα, ἅτινα περιεκύκλουν αὐτόν.
Ὁ ἐπὶ τῶν δασῶν, τῆς πρώτης αὐτοῦ ταύτης κατοικίας, μινώ-
μενος ἀνεμος, ἢ τὰς νεφέλας διαυλακοῦσα ἀστραπή, ἐπακολου-
θουμένη ὑπὸ τρομερᾶς καὶ σπαρακτικῆς βροντῆς, οἱ κερανοὶ,
αἱ θύελλαι, ἡ βροχή, ἡ χάλαζα, οἱ σεισμοί, αἱ τρικυμῖαι, τὸ πᾶν
ἦτο μυστήριον διὰ τὸν ἀρχέγονον ἄνθρωπον, ὅστις, ἀδυνατῶν
νὰ ἐπεξηγήσῃ τὰ φαινόμενα ταῦτα, ἐφαντάσθη αὐτὰ ὡς ἐξωτε-
ρικὰς ἐκδηλώσεις ὑπερφυσικῆς δυνάμεως δεσποζούσης τοῦ παντός.
Ὁ Ἥλιος κατὰ φυσικὸν λόγον, διὰ τῆς ἀκαταλήπτου καὶ
ἀοράτου δυνάμεως αὐτοῦ, τοῦ περιστέλλειν, σπυνηρεῖν, ζωογο-
νεῖν καὶ καταστρέφειν τὰ πάντα, προσειλύσατο, πρῶτος πάντων,

τὴν προσοχὴν τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις δὲν ἐδίστασε νὰ λατρεύσῃ αὐτὸν ὡς τὴν ὑπερτάτην τῆς φύσεως δύναμιν.

Τοῦ χρόνου προϊόντος καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φαντασίας καταπληκτικῶς ἐπενεργούσης, ἐδόθησαν εἰς τ' ἀνώτερα ταῦτα τῆς φύσεως φαινόμενα ὀνόματα φαντασιώδη ἱκανοποιούντα τὴν κοινήν ἀντίληψιν. Οὕτως ὁ *"Ἥλιος* ὀνομάσθη ἀλληλοδιαδόχως *"Οοίρις, ὼρος, Σέραπισ, Ἄδωνις, Ἀπόλλων* ἢ *Σελήνη, Ἴσις, Δήμητηρ*, καὶ τὸ πονηρὸν πνεῦμα *Τυφὼν, Ἀριμάνης, Λόγκος*.

Τὰς ἀκαταλήπτους δι' αὐτὸν ὑπερφρεῖς ταύτας δυνάμεις ὁ ἄνθρωπος ἐλάτρευσε ὑπὸ τὰ ὀνόματα ταῦτα ὡς θεότητας, δυνάμενας νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπωφελῶς ἢ ἐπιζημιῶς ἐπὶ τῶν τυχῶν αὐτοῦ, ἀναλόγως τῆς εὐμενοῦς ἢ δυσμενοῦς πρὸς αὐτὸν διαθέσεως αὐτῶν, διὰ τοῦτο καὶ ἐξελιτάρει τὴν εὐμένειαν αὐτῶν διὰ προσευχῶν καὶ θυσιῶν. Καὶ τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ πυρὴν τῆς προπατορικῆς Θεογονίας.

Ἡ μεσιτεία μεταξὺ τῶν θεοτήτων τούτων καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐγέννησε τὸ Ἱερατεῖον. Ἀπὸ τῆς θεσπίσεως τοῦ Ἱερατείου ἢ ἀποκάλυψις τῆς Θεογονίας, καθὼς καὶ αἱ ἐπιστῆμαι καὶ αἱ τέχναι, ὧν μόνοι οἱ Ἱερεῖς εἶχον τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον, ἐδιδάσκοντο τοῖς ἐκλεκτοῖς ἐν ἀποκρύφῳ. Ὁ πέπλος τοῦ μυστηρίου προσδίδει γόητρον καὶ μεταρσιοὶ τὴν φαντασίαν. Καὶ τοιαύτη εἶνε ἡ ἀρχὴ τῶν μυστηρίων, ἅτινα ἐτελοῦντο μετὰ μακρὰς καὶ ἐπικινδύνους δοκιμασίας ἐν τοῖς ἀδύτοις τῶν τεμενῶν.

Αἱ Ἰνδαὶ ὑπῆρξαν ἀναμφιλέκτως τὸ λίκνον τῶν μυστηρίων. Ἐκεῖ ἀνεφάνησαν οἱ πρῶτοι μύσται ὑπὸ τὸ ὄνομα *Γυμνοσοφισταί*, ἧτοι Γυμνοὶ Σοφοί, διότι εἶθιζον νὰ ἐνδύονται ἐλαφρῶς. Ἐκεῖθεν τὰ μυστήρια μετηνέχθησαν εἰς τὴν Αἴγυπτον ὑπὸ τὸ ὄνομα Μυστήρια τοῦ *Ἄσιδος*, τῆς *Ἰσιδος*, εἰς τὴν Περσίαν ὑπὸ τὸ τοῦ *Μεΐθρα* ἢ τῶν *Μάγων*, καὶ τέλος εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔνθα εἰσὶ γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἐλευσίνια, Καβείρια, Θεσμοφόρια, Σαβάζια, Ὀρφικὰ* κτλ.

Βάσις ἀπάντων τῶν μυστηρίων ἦτο τὸ ἡλιακὸν καὶ πλανητικὸν σύστημα, ὅπερ κατὰ τὴν τελετὴν τῆς μνήσεως ἀναπαρίστανον διαφοροτρόπως, ἀναλόγως τοῦ τόπου καὶ τῆς ἀντιλήψεως τῶν λαῶν, παρ' οἷς τὰ μυστήρια ταῦτα ἐτελοῦντο.

«Ἄπαντα τὰ μυστήρια ταῦτα, λέγει Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ἅτινα οὐδὲν ἄλλο δεῖκνυσιν ἡμῖν ἢ φόνους καὶ τάφους, ἅπασαι αἱ θρησκευτικαὶ αὐταὶ τραγωδίαί, εἶχον σχεδὸν κοινὸν θέμα, διαφόρως πεποικιλμένον, καὶ τὸ θέμα τοῦτο ἦτο ὁ εἰκονικὸς θάνατος καὶ ἡ ἀνάστασις τοῦ Ἥλιου, ψυχῆς τοῦ σύμπαντος, ἀρχῆς ζωῆς καὶ κινήσεως ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, πηγῆς τοῦ νοῦς ἡμῶν, ὅστις εἶνε μέρος τοῦ αἰωνίου φωτός, ὅπερ λάμπει ἐν τῷ ἀστέρι τούτῳ, ἐν τῇ κυρίᾳ ἐστία αὐτοῦ».

Ἡ μεγαλειτέρα μυστικότης ἐκάλυπτε τὰς ἱερὰς τῆς μνήσεως διατυπώσεις. Οἱ μύσται ἐφύλαττον ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου σιγὴν, τοσοῦτῳ μᾶλλον αὐστηράν, καθόσον διέτρεχε κίνδυνον

ζωῆς ὁ ἄφρων, ὅστις θὰ ἐτόλμα ν' ἀνασύρη τὸν καλύπτοντα τὸν ἱερὸν βωμὸν πέπλον. Ὁ κανὼν οὗτος ἦτο γενικὸς εἰς ὅλα τὰ μυστήρια. Δὲν ἐπετρέπετο νὰ παρουσιασθῶσιν εἰς τὴν μύησιν ἢ ἄνδρες, ὧν ὁ βίος ὑπῆρξεν ἄνευ κηλίδος. Ὁ αὐτοκράτωρ Νέρων, ὅστις ἐζήτησε νὰ μνηθῆ εἰς τὰ μυστήρια τῆς Ἐλευσίνας, ἔστη πρὸ τῆς φλῆας τοῦ ναοῦ ὅτε ἤκουσε τὸν κήρυκα, κατὰ τὴν προτασσομένην τῆς τελετῆς τῶν μυστηρίων διακήρυξιν, νὰ ἐκφέρῃ ἀνάθεμα κατὰ τῶν ἀσεβῶν καὶ τῶν κακούργων.

Ὅτε ὁ Χριστιανισμὸς ἦλθε ν' ἀπειλήσῃ τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν, αἱ διάφοροι φιλοσοφικαὶ σχολαὶ συνεννοήθησαν μεταξύ των, ἵνα προασπίσωσι τὴν ἐκπνέουσαν θρησκείαν τῶν Ἐθνικῶν κατὰ τῆς εἰσβολῆς τῶν χριστιανικῶν δογμάτων. Ἐγένετο τότε σπαθῆσαν νὰ δικαιολογήσωσι τοὺς θρησκευτικoὺς μύθους, οὓς οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας παρίστανον ὡς ἀσεβεῖς καὶ αἰσχροὺς, ἵνα δὲ ἐπιτύχωσι τοῦ σκοποῦ αὐτῶν, διέρρηξαν τοὺς καλύπτοντας τὴν ἔννοιαν πέπλους, ἔδειξαν ὅτι οἱ μῦθοι ἀνήγοντο εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς φύσεως, καὶ ὅτι, συνεπῶς, ἦσαν ἔνδειξις σεβασμοῦ ἀποδιδομένου τῇ θεότητι ὑπὸ τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ ἀνθρώπου, παρελλήλυσαν τὰ σύμβολα τῶν Ἐθνικῶν πρὸς τὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ προσεπάθησαν ν' ἀποδείξωσιν, ὅτι οὐδεμία ἄλλη διαφορὰ ὑπῆρχεν, ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν, μεταξύ τῶν μὲν καὶ τῶν δέ, παρὰ μόνον ὅτι τὰ πρῶτα ἦσαν σοφώτερα τῶν δευτέρων. Ἄλλ' ὅλα τὰ μέσα ταῦτα ὑπῆρξαν ἀνίσχυρα καὶ ὁ Χριστιανισμὸς ὑπερίσχυσε τόσον, ὡς ἔκ τε τῆς προστασίας καὶ τῆς καταδιώξεως ὧν ἐγένετο ἀλληλοδιαδόχως τὸ ἀντιζείμενον, ὅσον ὡς ἔκ τῆς ἐνεργείας τοῦ βαθέως ἐν αὐτῷ ἀποτυπουμένου δημοκρατικοῦ πολιτεύματος. Τό τε ἱερατεῖον καὶ ἡ φιλοσοφία ἀπωλέσθησαν ἐν κοινῷ ναυαγίῳ παρὰ τὰς καταβληθείσας προσπάθειάς, ἵν' ἀντιστῶσιν εἰς τὸν παρασύροντα αὐτὰ χεῖμαρρον, καὶ ἴσως ἔνεκεν αὐτῶν τῶν προσπαθειῶν.

Αἱ ἀπόκρυφοὶ σεβασταὶ τελεταὶ κατέπεσαν ἐπὶ τέλος ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε, καί τοι οἱ Ἐθνικοὶ ἦσαν ἔτι ἐν πλειοψηφίᾳ, ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος ἠδυνήθη ἀκινδύνως, κατὰ τὸ 458, νὰ προβῆ εἰς γενικὰς κατὰ τῶν μυστηρίων τῶν Ἐθνικῶν προγραφάς.

(Ἐν Κων/λει, Ἰούνιος 1912)

ΧΑΡΙΛΑΟΣ Π. ΚΑΛΑΪΣΑΚΗΣ

ΧΙΟΣ

ΕΥΧΑΙΣΤΕΣ τὸ πέλαγος μὲ τὴν ἀνθοπονή σου,
Πλήθος τὰ λεμονάνθια σου σὲ γῆ καὶ σ' ἀκρογιάλι,
Κι' ὁ ναυτῆς ἀργοπλέοντας, ὦ Χίος, τὴν ἀκτὴ σου,
Λογιάζει γάμου στέφανα σ' ἓνα ξανθὸ κεφάλι.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ